

บทความ

บทบาทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในงานพัฒนาสุขภาพ

นายแพทย์อมร นนทสุต

“ในการแก้ปัญหาของบ้านเมืองนั้น ให้ยึดหลักสำคัญ 3 ประการคือ **เข้าใจ เข้าถึง และพัฒนา**”

พระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว

ในที่นี้จะขอน้อมเกล้าอัญเชิญพระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวมาเป็นมงคลเครื่องนำทางแก่ผู้นำองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ด้วยมุมมองใหม่ๆที่เกี่ยวกับสุขภาพจากคำสำคัญทั้งสามที่ปรากฏอยู่ในกระแสพระราชดำรัส เชื่อว่าจะยังประโยชน์ในการบริหารและดำเนินกิจกรรมของท่านตามสมควร

เข้าใจให้ลึกซึ้ง

บทบาทที่เปลี่ยนแปลงไป

สิ่งแรกที่ต้องทำความเข้าใจคือ บทบาทและตำแหน่งขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในภาพรวมของการพัฒนาสุขภาพ ในปัจจุบัน กระบวนทัศน์หรือมุมมองของการพัฒนาสุขภาพได้เปลี่ยนแปลงไป โดยที่เดิมนั้น การพัฒนาเริ่มที่ตัวบุคลากรสาธารณสุข(เจ้าหน้าที่)ก่อน วิธีการคือสร้างเทคนิคและกระบวนการให้บุคลากรเหล่านั้นใช้เพื่อนำไปพัฒนาสุขภาพของประชาชน ในมุมมองนี้ประชาชนเป็นฝ่ายรับการพัฒนา ส่วนเจ้าหน้าที่เป็นผู้กำหนดเรื่องที่จะพัฒนาและริเริ่ม งานส่วนใหญ่มีลักษณะเป็นการให้บริการโดยผ่านหน่วยงานเช่น โรงพยาบาลหรือสถานอนามัย

มาถึงวันนี้ กระบวนทัศน์ดังกล่าวได้เปลี่ยนไป เราต้องการให้ประชาชนเป็นฝ่ายริเริ่ม ส่วนเจ้าหน้าที่เป็นผู้สนับสนุน ในภาพนี้ วิธีการคือสร้างเทคนิคและกระบวนการที่ประชาชนสามารถใช้ได้ ส่วนองค์กรทั้งหลายไม่ว่าจะเป็นภาครัฐหรือเอกชน โดยเฉพาะองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจะสนับสนุนให้ประชาชนสามารถคิดเอง ทำเองได้โดยอาศัยกลไกต่างๆ ที่เหมาะสม นี่คืองานเบื้องต้นที่ต้องทำให้เป็นความจริง

เพื่อให้วิสัยทัศน์ใหม่เป็นความจริง ขั้นตอนแรก องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจะวางแนวทางการเปลี่ยนแปลงเพื่อให้ไปสู่จุดหมายปลายทางดังกล่าว

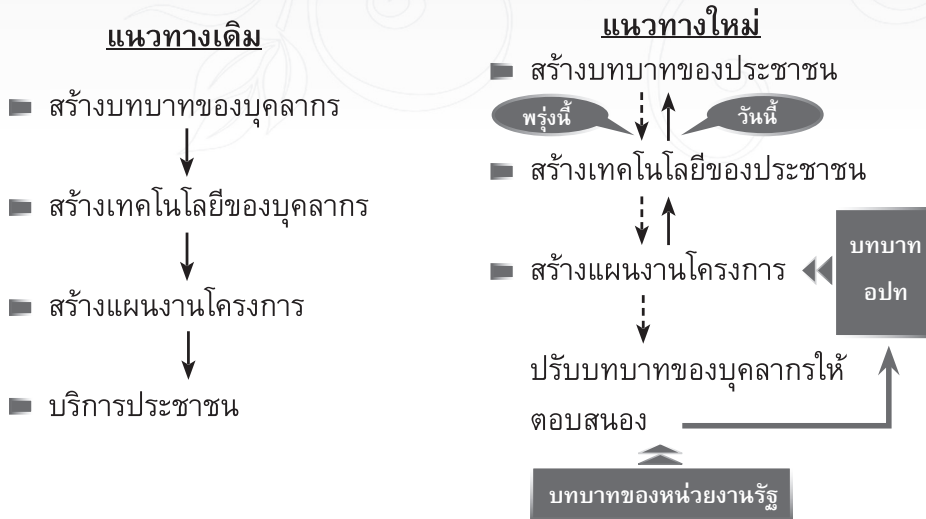

การวางแผนจะใช้เครื่องมือทางบริหารจัดการที่เรียกว่า “แผนที่ยุทธศาสตร์” อันจะกล่าวถึงต่อไป

เมื่อชุมชนสามารถพัฒนาบทบาทของตนได้แล้ว ขั้นตอนต่อไปจึงสนับสนุนให้ชุมชนวางแผน

พัฒนาสุขภาพขึ้น โดยใช้มาตรการต่างๆ ทั้งทางเทคนิคและสังคมที่พัฒนามาตั้งแต่ขั้นตอนแรกฝ่ายองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจะเปลี่ยนบทบาทไปเป็นผู้สนับสนุนอย่างใกล้ชิด (ภาพที่ 1)

ภาพที่ 1 ยุทธศาสตร์การสร้างสุขภาพ

ใครคือเป้าหมาย

ความเข้าใจในลำดับต่อไป คือการที่ประชาชนจะลุกขึ้นมาสนใจกับเรื่องสุขภาพจนถึงขั้นที่จะคิดเอง ทำเองได้ ไม่ว่าจะมีความหมายเพียงเพื่อพัฒนาตนเอง หรือรวมไปถึงการร่วมพัฒนาสังคมของตนเองก็ตาม เราต้องเข้าใจประชาชนที่เป็นเป้าหมายให้ลึกซึ้ง ไม่ว่าจะเป็นวิถีชีวิต ค่านิยม ความเชื่อ กระบวนทัศน์ (วิธีคิด) หลักการ ตลอดจนไปถึงจิตสำนึก และศรัทธาต่อเรื่องของสุขภาพ การสำรวจตรวจตราในประเด็นต่างๆ เหล่านี้เป็นสิ่งที่จำเป็น เพราะเรื่องเหล่านี้เป็นรากฐานที่ทำให้อธิบายได้ว่า ทำไมบุคคลหรือชุมชนต่างๆ จึงมีระดับการพัฒนาที่แตกต่างกัน และเราจะวางกลยุทธ์ในการเปลี่ยนแปลงคนเหล่านั้นอย่างไร

จากการศึกษา เราทราบว่า คนในชุมชนมีจิตสำนึกทางสุขภาพที่แตกต่างกัน ในหมู่ผู้นำของชุมชนด้วยกันก็ไม่ใช่ทุกคนจะมีจิตสำนึกทางสุขภาพ หรืออาสาสมัครสาธารณสุขเองก็ไม่ได้เป็นกลุ่มที่ผูกขาดการมีจิตสำนึกทางสุขภาพที่ดี ยิ่งไปกว่านั้น ยังพบว่าจิตสำนึกทางสุขภาพมีอยู่สูงสุดในกลุ่มเด็กและเยาวชน แต่เราก็ไม่เคยให้ความสำคัญกับคนเหล่านั้นในการที่จะดึงเข้าร่วมรับผิดชอบ หรือจัดให้มีกิจกรรมทางสังคมอย่างเข้มข้น เพียงเมื่อเร็ว ๆ นี้เองที่ทุกคนเริ่มให้ความสนใจกับคนกลุ่มนี้มากขึ้น เพราะพฤติกรรมเบี่ยงเบนไปในทางชั่วเริ่มปรากฏชัดเจนจากการที่ไม่ได้รับการดูแลเอาใจใส่จากครอบครัวและสังคมอย่างเพียงพอ

สร้างโอกาสทำความเข้าใจ

การทำความเข้าใจนั้น ไม่ได้จำกัดอยู่เฉพาะเรื่องทางจิตใจดังกล่าว แต่รวมไปถึงปัญหา ตลอดจนกรณีแวดล้อมต่างๆที่ทำให้คนมีพฤติกรรมบางอย่างได้อย่างหนึ่ง คำถามจึงมีว่าจะหาโอกาสทำความเข้าใจกันได้อย่างไร ทำอย่างไรสมาชิกของทุกหลังคาเรือนจะได้มีโอกาสนั่งพูดคุย ปรึกษาหารือปัญหา รวมทั้งรับทราบข้อมูลข่าวสารใหม่ๆอย่างสม่ำเสมอเป็นประจำและบ่อยครั้ง การที่มีการประชุมกันเพียงเดือนละครั้ง (ถ้ามี) ที่ถือปฏิบัติอยู่ทั่วไปนั้นไม่เป็นการเพียงพอ เพราะอย่างน้อยการแก้ปัญหา หากจะรอเป็นเดือนถึงจะได้ประชุมปรึกษาหารือก็ย่อมจะไม่ทันการ ส่วนข้อมูลที่จะถ่ายทอดก็จะกลายเป็นข้อมูลเก่าไปแล้ว

การสร้างจิตสำนึกและศรัทธานั้น คงจะมีอยู่หลายวิธี วิธีที่นิยมทำอยู่ในปัจจุบันคือ ใช้การรณรงค์ โดยตั้งหัวข้อขึ้นเป็นการแน่นอน และให้ทุกคนได้มีส่วนร่วมทำกิจกรรมอย่างต่อเนื่อง ก็จะทำให้คนเกิดจิตสำนึกและศรัทธาได้ แต่อย่างไรก็ดี การรณรงค์ไม่สามารถทำได้กับทุกหัวข้อปัญหา ไม่สามารถทำได้อย่างต่อเนื่องยาวนาน และไม่ช่วยให้แก้ปัญหาในแบบผสมผสานได้

จึงเห็นว่า หากสามารถจัดเวทีให้มีการประชุมเสวนากันเป็นการประจำ ไม่เฉพาะแต่เรื่องสุขภาพ แต่รวมทั้งปัญหาในการดำเนินชีวิตประจำวันด้วย ทั้งนี้โดยอาศัยศรัทธาร่วมที่มีอยู่แล้ว เช่นศรัทธาในศาสนาเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวชุมชนเข้าไว้ด้วยกันเป็นเบื้องต้น ก็น่าจะเป็นผลดีในการสร้างความเข้าใจอันจะนำไปสู่การเกิดจิตสำนึกและศรัทธาที่ยั่งยืน ในกรณีเช่นนี้ สถาบันทางศาสนาในท้องถิ่นน่าจะมีบทบาทสำคัญในการเป็นแกนกลางดึงคนเข้าร่วมประชุมทุกหลังคาเรือนเป็นประจำและด้วยความถี่ที่เหมาะสม แต่ควรจะทำมากกว่าเดือนละครั้ง

เข้าใจถึง

เข้าถึงใคร

บทบาทหลักประการต่อไปที่เราจะต้องทำความเข้าใจคือเรื่องของ การเข้าถึง

ทางด้านสาธารณสุขนั้น การเข้าถึงถือว่าเป็นบทบาทหลักทีเดียว ดังที่ทางการได้มอบหมายให้ท่านเป็นตัวแทนผู้ดูแลสุขภาพของครอบครัวในเขตรับผิดชอบ นั้นย่อมหมายถึงการเข้าถึงถึงครอบครัวเหล่านั้น แต่มีความจริงอยู่อย่างหนึ่งที่เราคงจะพบเห็นอยู่เสมอก็คือ ไม่ใช่ว่าทุกคนจะมีสุขภาพดีหรือไม่ดีเท่าๆ กัน การเข้าถึงย่อมหมายความว่าให้เข้าถึงผู้ที่มี หรือ เสี่ยงที่จะมีปัญหาทางสุขภาพก่อน

อย่างไรก็ดี โดยที่แต่ละองค์กรมีหน้าที่การงาน ความรับผิดชอบอยู่หลายประการ ดังนั้น หากจะใช้เวลาสำหรับเรื่องนี้ให้มีประโยชน์คุ้มค่า วิธีหนึ่งที่จะทำได้ก็คือ ต้องทำให้แจ้งชัดว่า ปัญหาอยู่ที่ใด หรือ ใครเป็นผู้มีปัญหา วิธีการที่แนะนำคือ ให้จัดแบ่งผู้คนในครอบครัวรับผิดชอบออกเป็นกลุ่มต่างๆ เป็นเบื้องต้น เงื่อนไขในการจัดกลุ่มอาจจะใช้เงื่อนไขทางสังคมเช่น ลักษณะอาชีพ ที่อยู่อาศัย สภาพแวดล้อม ภูมิประเทศ ความไม่รู้หนังสือ ต่างๆ เหล่านี้จะช่วยให้สามารถจัดหาวิธีการหรือกลยุทธ์ในการแก้ปัญหาให้ถูกจุดได้

การเข้าถึงนอกจากจะได้กลุ่มที่มีปัญหามาแล้ว ยังมีคนอีกประเภทหนึ่งที่เราต้องค้นหาให้พบ นั่นคือ คนที่จะเป็นผู้ที่ช่วยเหลือเราในการแก้ปัญหา นั่นหมายความว่า คนเหล่านี้จะต้องมีทัศนคติ ความรู้ความเข้าใจ หรือที่สำคัญกว่านั้นคือ ต้องมีจิตสำนึก และศรัทธา ที่จะร่วมมือกับเรา ถ้าจะให้ดีแล้ว คนเหล่านี้ควรจะอยู่ในทุกหลังคาเรือน ไม่ว่าจะในครอบครัวของคนเหล่านั้นจะมีปัญหาทางสุขภาพหรือไม่ เราต้องมีวิธีการที่จะค้นหาคนที่มีความสำคัญทางสุขภาพที่มีอยู่ในชุมชนว่าเป็นใครบ้าง และเราจะสามารถสร้างคนเหล่านี้ขึ้นเป็นผู้ช่วยแก้ปัญหาโดยให้มืออยู่ครบทุกหลังคาเรือนได้อย่างไร

สรุปได้ว่า กลุ่มเป้าหมายมี 2 ประเภทใหญ่ๆ ที่ต้องทำความเข้าใจก่อน คือ พวกที่มีปัญหา กับ พวกที่ช่วยแก้ปัญหา การเข้าถึงเป็นการติดต่อสัมผัสระหว่างคนต่อคน

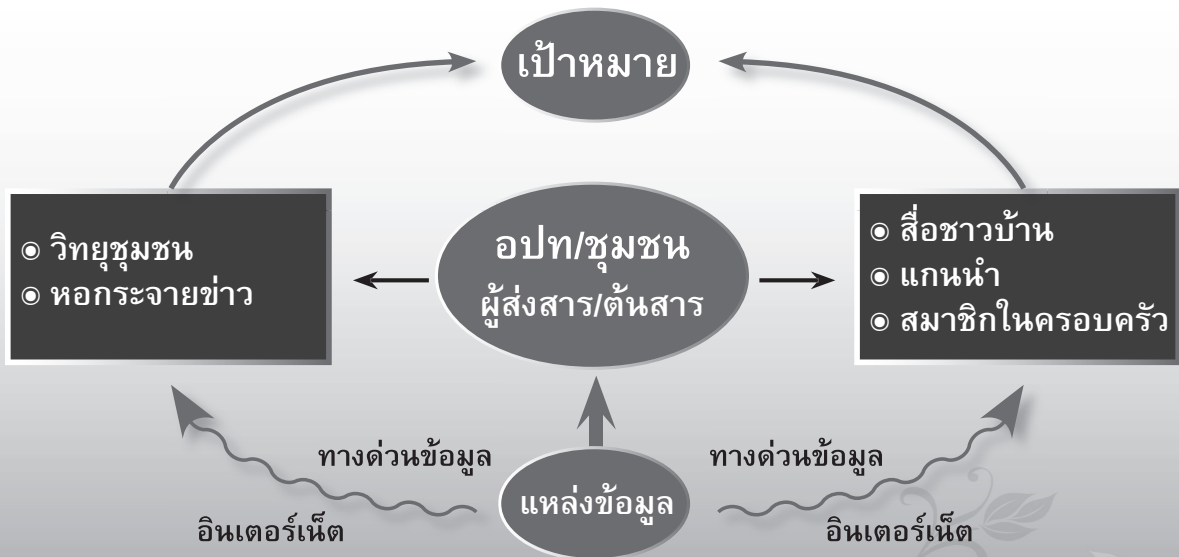
เข้าถึงอย่างไร

อย่างไรก็ดี การเข้าถึงยังต้องการเนื้อเรื่องหรือข้อมูลข่าวสารที่จะส่งผ่านถึงกันอีกด้วย นี่คือสิ่ง

ที่เราได้ทำมาโดยตลอด ไม่ว่าจะเป็นการประชุม การอบรม การประชาสัมพันธ์ การพูดคุยในโอกาสต่างๆ ซึ่งแต่ละวิธีก็มีวิธีการ รูปแบบต่างๆ กันไปในโลกยุคข้อมูลข่าวสารนี้ การที่เราได้รับรู้ข้อมูลถูกต้อง รวดเร็ว จะทำให้สามารถตัดสินใจที่จะทำหรือไม่ทำอะไรได้ดีกว่าและเร็วกว่าผู้ที่ไม่ใช่ข้อมูล ดังนั้น เราต้องวางระบบการสื่อสารเพื่อเข้าไปถึงกลุ่มเป้าหมาย ต้องให้ความสนใจและใช้ประโยชน์เทคโนโลยีสารสนเทศสมัยใหม่เช่นระบบอินเทอร์เน็ต เพื่อจะได้ดึงข้อมูลที่มีอยู่มากมาย โดยเฉพาะข้อมูลเกี่ยวกับสุขภาพ หรือแม้แต่ข่าวสารทั่วไปมาใช้ประโยชน์และถ่ายทอด

อีกประเด็นหนึ่งที่เราควรพิจารณาเปลี่ยนแปลงคือการกระจายความรับผิดชอบเกี่ยวกับการสื่อสารทางสุขภาพออกไปสู่ท้องถิ่นและชุมชน จากเดิมที่เคยต้องพึ่งพาเจ้าหน้าที่สาธารณสุขฝ่ายเดียว เนื่องจากระบบการรับข้อมูลที่เปลี่ยนแปลงไปโดยเทคโนโลยีสารสนเทศดังกล่าว (ภาพที่ 2)

ภาพที่ 2 ยุทธศาสตร์การเข้าถึงเป้าหมาย

เมื่อสร้างแหล่งข้อมูลและต้นสารทางภาคประชาชนขึ้นแล้ว คำถามที่ตามมาคือ จะกระจายข้อมูลเหล่านี้ไปสู่ทุกหลังคาเรือนได้อย่างไร คำตอบคือ ผ่านไปทางเครือข่ายของผู้ที่จะช่วยงานสร้างสุขภาพ ดังที่ได้กล่าวไว้ข้างต้นแล้ว ไม่ว่าจะคนกลุ่มนี้จะเรียกว่าแกนนำสุขภาพประจำครอบครัว หรือจะเรียกอย่างไรก็ได้ แต่นั่นก็ไม่ใช้เส้นทางเดียวที่จะเข้าถึงได้ ทั้งนี้ ให้ระลึกไว้เสมอว่า ในการวางแผนกลยุทธ์ไม่ว่าเรื่องใดๆ ก็ตาม ต้องวางทางเลือกไว้มากกว่าหนึ่งหนทางเสมอ ดังที่มีคำกล่าวที่ว่า “อย่าใส่ไข่ทั้งหมดไว้ในตะกร้าใบเดียว”

ดังนั้น ในกรณีของเส้นทางข้อมูลข่าวสารนี้ ควรตั้งเป้าที่จะใช้ประโยชน์จากเสียงตามสายหรือหอกระจายข่าวที่มีอยู่ทั่วไป หรือถ้าเป็นไปได้ก็อาจจะสร้างวิทยุชุมชนขึ้น ดังที่มีหลายท้องถิ่นได้ดำเนินการไปแล้ว

สำหรับเนื้อหาสาระในการถ่ายทอด จะเน้นหนักที่พฤติกรรมสุขภาพ พฤติกรรมใดๆ ย่อมแสดงออกเป็น 2 ลักษณะ คือ พฤติกรรมที่ไม่พึงกระทำ (เปรียบได้กับ “ศีล” ในศาสนา) และพฤติกรรมที่พึงกระทำ (คือ “ธรรม” ในศาสนา) พฤติกรรมทั้งสองประเภทนี้ ต้องกำหนดให้ชัดเจน โดยนักวิชาการ ต้องเป็นสิ่งที่เข้าใจได้ง่ายโดยคนทั่วไป และต้องมีความ“นิ่ง” คือไม่เปลี่ยนแปลงบ่อย

นอกจากนี้ ความถี่หรือการตอกย้ำก็เป็นวิธีการสำคัญที่จะทำให้บุคคลเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม และนอกจากการใช้สื่อมวลชนเช่นหอกระจายข่าวหรือวิทยุชุมชน ก็ยังมีโอกาสที่จะทำได้อีกหลายวิธี เช่นการรณรงค์การประชุมเสวนา หรือการสื่อสารภายในครอบครัวโดยอาศัยแกนนำภายในครอบครัวเอง ในกรณีนี้ จะเห็นช่องทางการแสดงบทบาทของกลุ่มเด็กและเยาวชนได้ชัดเจนขึ้น

มุ่งการพัฒนา

พัฒนาอะไร

บทบาทที่ 3 ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น คือ การพัฒนา ทั้งในส่วนของ บุคคลที่เป็นสมาชิกครอบครัวต่างๆที่อยู่ในความดูแล ชุมชน รวมทั้งการพัฒนาตนเองด้วย

ในส่วนของสมาชิกในครอบครัวต่างๆนั้น คำถามจะแบ่งเป็น 4 ลักษณะคือ (1) จะส่งเสริมสุขภาพและป้องกันโรคได้อย่างไรในยามปกติ (2) ในยามที่เจ็บป่วย จะดูแลรักษาพยาบาลกันอย่างไร (3) ตัวผู้ป่วยเองควรจะทำปฏิบัติตนอย่างไร และ (4) หากมีปัญหาที่จะกระทบต่อสุขภาพส่วนรวมเกิดขึ้น ทุกคนควรมีส่วนร่วมกันป้องกันแก้ไขอย่างไร คำถามเหล่านี้ ชี้ไปยังคำตอบชุดเดียวกันคือ

ทุกคนต้องสามารถแสดงบทบาทในฐานะบุคคลในสังคมได้อย่างถูกต้อง เหมาะสม

โดยสรุป บทบาทของบุคคลในสังคมจะมีดังนี้

1. ดูแลสุขภาพของตนเองและสมาชิกในครอบครัวได้
2. ดูแลสภาวะแวดล้อมให้อยู่ในสภาพดีได้
3. ให้ความร่วมมือ แสดงบทบาททางสังคมเพื่อประโยชน์สุขร่วมกันได้

ปัจจัยของการพัฒนา

บทบาทหลักขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น กำหนดผู้ใหญ่บ้าน อาสาสมัคร แกนนำหรือแม่แต่เจ้าหน้าที่สาธารณสุขที่ดี ก็คือการสร้างบรรยากาศหรือปัจจัย ที่เอื้อให้บุคคลแสดงบทบาททั้งสามได้

กล่าวอีกนัยหนึ่งก็คือ ต้องช่วยให้บุคคลสามารถสร้างพฤติกรรมใหม่ๆ โดยจัดให้มีบรรยากาศหรือสร้างปัจจัยสนับสนุนที่เหมาะสมอันได้แก่

1. การสร้างความเข้มแข็งทางจิตใจ จิตสำนึก ศรัทธา ความรัก ความสามัคคี
 2. การให้โอกาสในการได้รับ และเรียนรู้ ข้อมูล ข่าวสารที่เป็นประโยชน์ต่อสุขภาพ
 3. การให้โอกาสในการเพิ่มทักษะ การอบรม ฝึกสอนทางปฏิบัติที่ถูกต้อง การให้ได้รับ ประสบการณ์ตรง
 4. การสร้างกลุ่ม เครือข่ายเพื่อสนับสนุน ชิงกันและกัน
 5. การสร้างความเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลง ในทุกระดับ
 6. การรณรงค์ทางสุขภาพต่างๆ เช่น ออกกำลังกาย ไม่สูบบุหรี่ ไม่เที่ยวกลางคืน ฯลฯ
 7. การสร้างระบบสนับสนุนที่เหมาะสม เช่น เครือข่ายการสื่อสาร การให้โอกาสเข้าถึงแหล่งทุนทางเศรษฐกิจและทางสังคม การให้โอกาสเข้าถึง บริการที่จำเป็นต่อสุขภาพ (โครงการหลักประกันสุขภาพ) หรือโครงการต่างๆ ที่รัฐกำลังดำเนินการอยู่ การสร้างหรือทำความเข้มแข็งให้องค์กรที่สนับสนุน ตลอดจนการมอบอำนาจเป็นต้น
 8. การสร้างข้อสัญญา ข้อตกลงที่จะยึดถือ ร่วมกัน รวมทั้งการติดตาม สนับสนุนการปฏิบัติตาม เงื่อนไขที่ตกลงกันนั้น
 9. การสร้างข้อบังคับ ระเบียบชุมชน รวมไปถึง การออกกฎหมายเมื่อมีความจำเป็น
- ทั้ง 9 ข้อนี้ เราอาจเรียกได้ว่าเป็นมาตรการทางสังคม
- จึงเป็นการเหมาะสมที่เราจะขนานนามผู้นำองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นยุคใหม่ให้เป็น “ผู้ขับเคลื่อนชุมชนและสังคมไปสู่การเปลี่ยนแปลง พฤติกรรมสุขภาพ”

อปท จะสนับสนุนอย่างไร

เมื่อทราบบทบาทอันพึงประสงค์และเงื่อนไขต่างๆ ดังกล่าวแล้ว องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นก็สามารถสนับสนุนการพัฒนาได้โดยการออกแบบดำเนินโครงการ/ กิจกรรมที่จะทำให้เกิด “ปัจจัย” เกื้อหนุนต่อการแสดงบทบาทของประชาชน ปัจจัยอาจจำแนกได้เป็น 7 เรื่องดังนี้

1. การวางระบบการเงินเพื่อสนับสนุนงานสร้างสุขภาพของชุมชน เรื่องนี้ ทางสำนักงานหลักประกันสุขภาพฯ ได้กำหนดรูปแบบวิธีการไว้แล้ว คือ กองทุนหลักประกันสุขภาพตำบล พร้อมกันก็จัดตั้งเครือข่ายของอาสาสมัคร แกนนำต่างๆ ในระดับท้องถิ่น ตำบล หมู่บ้าน ร่วมกับองค์กรบริหารส่วนตำบลและสถานีอนามัย ให้เป็นคณะกรรมการกองทุนหลักประกันฯ เพื่อดำเนินงานกองทุน ดังนั้น คณะกรรมการนี้จะเป็นกลุ่มเป้าหมายแรกที่ต้องได้รับการพัฒนาเพื่อให้มีบทบาทเต็มที่ทั้งด้านบริหารจัดการและด้านการพัฒนาวัตถุประสงค์ก็เพื่อให้สามารถตัดสินใจรวมทั้ง วางโครงการสาธารณสุขและสังคม ตลอดจนการจัดการทรัพยากรได้
2. การวางระบบข้อมูล การสื่อสาร การเรียนรู้ ในท้องถิ่น เรื่องนี้ได้อภิปรายไว้ข้างต้นที่ว่าด้วยการเข้าถึงแล้ว
3. การวางระบบประกันสุขภาพที่ดำเนินการ โดยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นตามมาตรา 47 แห่ง พรบ.หลักประกันสุขภาพแห่งชาติ เรื่องนี้อาจทำเป็นหลายระดับตามศักยภาพของท้องถิ่น ไล่ตั้งแต่ การเก็บข้อมูลและการแปลผล การส่งต่อผู้ป่วย การสร้างสุขภาพ ป้องกันโรค รักษาพยาบาลและฟื้นฟูสภาพ การวางแผนและบริหารจัดการพัฒนาบุคลากร ไปจนถึงขั้นรับมอบการสร้างและบริหารจัดการหน่วยงานสาธารณสุขของท้องถิ่น
4. การวางระบบความสัมพันธ์กับหน่วยงาน

ของรัฐโดยเฉพาะสาธารณสุข เนื่องจากจะมีการเปลี่ยนแปลงในบทบาทของทั้งสองฝ่าย (โปรดย้อนไปดูภาพที่ 1) การเปลี่ยนแปลงนี้ต้องการการพัฒนาทั้งทักษะและความสามารถของบุคลากรของทั้งสองฝ่ายให้เหมาะสมกับลักษณะการเปลี่ยนแปลงซึ่งในขั้นตอนแรกนี้ จุดหมายปลายทางอยู่ที่ประชาชนสามารถแสดงบทบาทพัฒนาสุขภาพได้

5. การพัฒนากฎ ระเบียบ มาตรฐาน คู่มือ องค์ประกอบส่วนท้องถิ่นจะมีหน้าที่ในการสร้างกฎระเบียบที่เกี่ยวกับสภาวะแวดล้อมของประชาชน อันอาจมีผลกระทบต่อสุขภาพ สภาวะแวดล้อมในปัจจุบันมีมากกว่า เรื่องของน้ำสะอาด ส้วม ตลาด บ้านเรือนและบริเวณ แต่จะรวมถึงเรื่องต่างๆ ต่อไปนี้

5.1 การบรรเทาสภาวะธรรมชาติที่ทวีปรีดขาดแคลน

5.2 การออกแบบ บำรุงรักษาสภาวะแวดล้อมที่มนุษย์สร้างขึ้น

5.3 การดำเนินมาตรการเกี่ยวกับอาหาร ยา เครื่องนุ่งห่ม

5.4 การควบคุมพฤติกรรมสังคมอันไม่พึงปรารถนา

5.5 การแก้ไขวัฒนธรรม ความเชื่อที่ไม่ถูกต้อง

5.6 การป้องกันผลเสียจากการใช้เทคโนโลยี

5.7 การป้องกันและขจัดข้อมูลข่าวสารที่บิดเบือนและอาจเป็นอันตรายต่อสุขภาพ

5.8 การพัฒนาตลาดสินค้า อาหาร หรือบริการที่มีผลดีต่อสุขภาพ

5.9 การจัดระเบียบสังคม เพื่อป้องกันผลกระทบของสภาวะแวดล้อมต่อสุขภาพ

ส่วนฝ่ายรัฐจะมีบทบาทกำหนดมาตรฐาน สร้างคู่มือทางวิชาการสำหรับประชาชน ตลอดจนให้ข้อมูลความรู้ในประเด็นต่างๆ ที่กำหนดร่วมกัน

6. ระบบการควบคุม ติดตาม ประเมินผล ต้องปรับกระบวนการของบุคลากร เพิ่มขีดความ

สามารถทำงานให้สำเร็จ รวมทั้งการพัฒนามาตรฐาน และคู่มือสำหรับบุคลากรที่สอดคล้องกับลักษณะการเปลี่ยนแปลงที่คาดหวังสำหรับประชาชน

7. การสร้าง อดบ ที่จะใช้เป็นแบบอย่าง (Benchmark) ของการพัฒนาสุขภาพภาคประชาชน รวมทั้งการถ่ายทอดประสบการณ์ระหว่าง อดบ ด้วยกัน และการตั้งเป็นศูนย์การเรียนรู้ทั้งภายในและระหว่างประเทศ

8. สิ่งสุดท้ายแต่สำคัญไม่แพ้กันคือ การใช้แผนที่ยุทธศาสตร์บริหารการเปลี่ยนแปลงทั้งหมด โดยองค์ประกอบส่วนท้องถิ่นเป็นผู้ดำเนินการ แผนที่ยุทธศาสตร์จะกำหนดประเด็นและเส้นทางเดินสู่ความสำเร็จในเวลาที่กำหนด ตลอดจนตัวชี้วัดสำหรับความสำเร็จในมุมมองต่างๆ ด้วย

สรุป กลยุทธ์สู่ความสำเร็จขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมี 20 ข้อ (5+5+10) ดังนี้

5 กลยุทธ์สำหรับสร้างความเข้าใจ

- ศึกษาคนที่เป้าหมายให้ลึกซึ้ง (จิตสำนึก ศรัทธา กระบวนทัศน์ หลักการของชีวิต ฯลฯ)
- ศึกษาสภาวะแวดล้อมที่มีผลกระทบต่อสุขภาพ
- จัดเวทีประชุม ทำความเข้าใจกับกลุ่มเป้าหมาย

หมายเป็นประจำ ด้วยความถี่ที่เหมาะสม(มากกว่าเดือนละครั้ง) นี่คือนิยามของความสำเร็จ

- สร้างจิตสำนึกทางสุขภาพ เน้นพฤติกรรมที่ควรทำและไม่ควรทำเป็นเรื่องๆ
- ดοกย่ำ ผ่านการรณรงค์ การเสวนา การใช้เทคนิคการสื่อสาร

5 กลยุทธ์สำหรับการเข้าถึง

- จัดแบ่งคนในความรับผิดชอบออกเป็นกลุ่มต่างๆ แล้ววางกลยุทธ์ให้เหมาะสมกับลักษณะเฉพาะของกลุ่ม
- สร้างวิธีเข้าถึงผู้ที่มีหรือเสี่ยงต่อการมีปัญหาทางสุขภาพก่อน
- ค้นหาผู้ที่จะช่วยแก้ปัญหาให้พบ จัดตั้ง ผักอบรม มอภหมายหน้าที่
- สร้างเครือข่ายให้ครอบคลุมทุกหลังคาเรือน
- เป็นศูนย์ข้อมูลทางสุขภาพ สร้างเส้นทางข้อมูลข่าวสารใหม่ที่เป็นอิสระ

10 กลยุทธ์สำหรับการพัฒนา

- สร้างความเข้มแข็งทางใจ (จิตสำนึก ศรัทธา ความรัก สามัคคี)
- ให้โอกาสรับ เรียนรู้ ข้อมูลข่าวสารที่เป็นประโยชน์
- ให้โอกาสเพิ่ม ผักฝนทักษะ ให้ประสบการณ์ตรง
- สร้างกลุ่ม เครือข่ายเพื่อสนับสนุนซึ่งกันและกัน
- สร้างความเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลงในระดับรากหญ้า
- สร้างแม่แบบ (Benchmark) เพื่อการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และขยายเครือข่าย
- ทำการรณรงค์ทางสุขภาพต่างๆ
- สร้างระบบสนับสนุนที่เหมาะสมเช่นเครือข่ายการสื่อสาร แหล่งทุนทางเศรษฐกิจและสังคม บริการสุขภาพฯ
- สร้างข้อสัญญาหรือข้อตกลงร่วมกัน ติดตามสนับสนุนการปฏิบัติตามพันธะนั้นๆ
- สร้างข้อบังคับ ระเบียบชุมชนตามข้อตกลงร่วมกัน

